

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 แบบวัดความซึมเศร้า CES-D
 - 2.2 โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง
3. วิธีดำเนินการทดลอง
 - 3.1 แบบแผนการทดลอง
 - 3.2 วิธีดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นญาติผู้ป่วยจิตเภทที่เข้ารับการรักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาลอินทร์บุรี โดยไม่จำกัดอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ และมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1.1 เป็นญาติที่ดูแลผู้ป่วยจิตเภท
- 1.2 ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการพูด การฟัง
- 1.3 ยินยอมให้ความร่วมมือ และสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง
- 1.4 มีคะแนนแบบวัดความซึมเศร้า CES-D ตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีภาวะซึมเศร้า

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นญาติผู้ป่วยจิตเภท ที่เข้ารับการรักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาลอินทร์บุรี จำนวน 37 คน มีคะแนนภาวะซึมเศร้า จากแบบวัดความซึมเศร้า CES – D สูงกว่า 16 จำนวน 18 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 16 คน (simple random sampling)

ด้วยวิธีการจับสลากแล้วจับสลากเพื่อสุ่ม เข้ากลุ่มทดลอง 8 คน เป็นกลุ่มควบคุม 8 คน โดย
กลุ่มทดลอง ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง จำนวน 8 คน
กลุ่มควบคุม ปฏิบัติตนตามปกติ จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบวัดความซึมเศร้า CES-D
2. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง

แบบวัดความซึมเศร้า CES-D (Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale) เป็นเครื่องมือวัดความซึมเศร้า ซึ่งพัฒนาขึ้นมาโดยนักวิจัยแห่งศูนย์การศึกษาทางระบาดวิทยา (Center for Epidemiologic Studies) ที่สถาบันสุขภาพจิต (National Institute of Mental Health) ประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อวัดอาการซึมเศร้าในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในการสำรวจชุมชนที่ครอบคลุม คุณลักษณะประชากรไว้หลายลักษณะ คือ เพศ ผิด (ขาว, ดำ), อายุ (ต่ำกว่า 25 ปี, 25 – 64 ปี และมากกว่า 64 ปี), การศึกษา (ประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และสูงกว่ามัธยมศึกษา) และระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันพบว่าค่าความเที่ยงของความสอดคล้องภายใน (internal consistency reliability) อยู่ในระดับ 0.8 – 0.9 และค่าความเที่ยงแบบการทดลองซ้ำ (test-retest reliability) จากการติดตามตั้งแต่หลายสัปดาห์ถึงหลายเดือนอยู่ระหว่าง 0.5 – 0.6 (อุมพร ตรังคสมบัติ, วชิระ ลาภบุญทรัพย์, และปิยลัมพร หะวานนท์, 2540, หน้า 2-13)

ในประเทศไทย ธวัชชัย วรพงษ์สร, วงเดือน ปันดี, และสมพร เจริญชัยศรี (2533, หน้า 27-45) ได้ศึกษาความตรงของแบบวัดความซึมเศร้า CES-D โดยทำการศึกษาในนักศึกษาวิทยาลัยครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 – 4 มีอายุระหว่าง 18 – 24 ปี ในวิทยาลัยครูของกรุงเทพมหานคร วิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเด็กวัยรุ่น ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากจิตแพทย์ว่ามีอาการ ซึมเศร้าอย่างแท้จริงจากคลินิกจิตแพทย์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่าได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.86 ใกล้เคียงกับค่าความเที่ยงของต้นฉบับภาษาอังกฤษซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.86

แบบวัดความซึมเศร้า CES-D เป็นแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบทดสอบตนเอง (self-report questionnaire) เกี่ยวกับอาการซึมเศร้าในระยะเวลา 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา ผู้ตอบเลือกความถี่ของอาการหรือความรู้สึกในด้านลบ (negative) มี 4 ระดับ คือ บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อย นานๆ ครั้ง และไม่เลยตามลำดับ คะแนนเรียงจาก 3, 2, 1, 0 ส่วนคำถามในด้านบวก (positive) การให้คะแนนจะกลับตรงกันข้ามกับด้านลบ (negative) คะแนนรวมมีได้ตั้งแต่ 0 ถึง 60 และใช้คะแนนตั้งแต่ 16 คะแนนขึ้นไปถือว่าเริ่มมีภาวะซึมเศร้า

ข้อคำถามประกอบด้วยอาการทางภาวะซึมเศร้า 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มความนึกคิด (cognitive beliefs) มีคำถาม 7 ข้อ ได้แก่ หงุดหงิด ความดี สมาริ ความหวัง ความล้มเหลว ไม่มีความเป็นมิตรและไม่มีใครชอบ
2. กลุ่มอารมณ์ความรู้สึก (affective feelings) มีคำถาม 7 ข้อ ได้แก่ ห่มหมอง หดหู่ หวาดกลัว มีความสุข อ้างว้าง สนุกสนาน ไม่มีความสุข
3. กลุ่มพฤติกรรม (behavioral manifestation) มีคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ พูดคุยน้อย ร้องไห้
4. กลุ่มอาการทางกาย (somatic distusloance) มีคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ท้อถอย

คำถามแบ่งเป็นคำถามด้านบวก (positive) มี 4 ข้อ คือ ความดี ความหวัง ความสุข ความสนุกสนาน (ข้อที่ 4, 8, 12 และ 16 ตามลำดับ) ที่เหลือเป็นคำถามด้านลบ (negative) จำนวน 16 ข้อ (ข้อที่ 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20) ซึ่งเรียงกระจายปะปนกัน (ดังแสดงในภาคผนวก ข)

การหาคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบวัดความซึมเศร้า CES-D ฉบับภาษาอังกฤษและฉบับภาษาไทยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบการแปลแบบสอบถามเพื่อการวิจัย หลังจากนั้นได้ปรับปรุงตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปหาความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้กับญาติผู้ป่วยจิตเภทที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากโรงพยาบาลชัชนาท จำนวน 5 คน โรงพยาบาลจิตเวชนครสวรรค์ จำนวน 25 คน รวมเป็น 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 จากนั้นจึงนำแบบวัดความซึมเศร้า CES-D ไปใช้ในการดำเนินการวิจัยต่อไป

โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ได้โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางที่สามารถลดภาวะซึมเศร้าได้
2. สร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้
3. นำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางที่สร้างขึ้นให้ประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง
4. นำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง กิจกรรม เวลา วัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการ หลังจากนั้นปรับปรุงตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. นำโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางให้ประธานและกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบก่อนนำไปใช้ทดลองกับญาติผู้ป่วยจิตเภทที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง
เพื่อให้ผู้วิจัยมีทักษะในการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง และแก้ไขข้อบกพร่อง
หลังจากนั้นนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research design) (ชูศรี วงศ์รัตนะ,
2538, หน้า 359) แบบ 2 กลุ่ม วัดก่อน หลังทดลอง และระยะติดตามผล (randomized control group
pretest – posttest design) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	วัดก่อนทดลอง	ทดลอง	วัดหลังทดลอง	ติดตามผล
RE	T ₁	X	T ₂	T ₃
RC	T ₁	- X	T ₂	T ₃

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

- RE แทนกลุ่มทดลอง
- RC แทนกลุ่มควบคุม
- T₁ แสดงผลการวัดภาวะซึมเศร้าก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- T₂ แสดงผลการวัดภาวะซึมเศร้าหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- T₃ แสดงผลการวัดภาวะซึมเศร้าระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- X แทนการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง
- X แทนการปฏิบัติตนตามปกติ

วิธีดำเนินการทดลอง

มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้นัดผู้ป่วยจิตเภทพร้อมญาติ ในวันที่ผู้ป่วยมารับการ
รักษาที่คลินิกจิตเวช โรงพยาบาลอินทร์บุรี ผู้วิจัยให้ญาติผู้ป่วยจิตเภททำแบบวัดความซึมเศร้า

CES-D กรณีที่ญาติผู้ป่วยจิตเภทไม่สามารถอ่านข้อความเองได้ เพราะสายตาไม่ดี หรือมองเห็นไม่ชัด ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ถ้าญาติผู้ป่วยจิตเภทไม่สามารถมาตามนัดที่โรงพยาบาลได้ ผู้วิจัยใช้วิธีเยี่ยมบ้านผู้ป่วยจิตเภทและให้ญาติทำแบบวัดความซึมเศร้า CES-D คัดเลือกญาติที่มีคะแนนภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ 16 ขึ้นไปถามความสมัครใจแล้วจึงสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับสลากเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน จากนั้นจึงติดต่อญาติผู้ป่วยจิตเภทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาทำการทดลองต่อไป

2. ระยะเวลาการทดลอง เริ่มตั้งแต่วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ถึงวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2545 รวมระยะเวลา 2 เดือน ผู้วิจัยดำเนินการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางตามโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลางกับกลุ่มทดลอง จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ½ - 3 ชั่วโมงติดต่อกัน 8 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบุคคลเป็นศูนย์กลาง มีการปฏิบัติตามปกติ ภายหลังเสร็จสิ้นการทดลอง 8 สัปดาห์ ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดความซึมเศร้า CES-D ซึ่งเป็นฉบับเดียวกับที่ใช้ในระยะก่อนการทดลอง

3. ระยะติดตามผล เริ่มตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2545 ถึงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2545 ห่างจากระยะหลังการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการวัดความซึมเศร้า CES-D ฉบับเดิมโดยวัดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เช่นเดียวกับระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเอสพีเอสเอส (Statistical package for the social sciences for window : SPSS for window) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม (Repeated-measure analysis of variance : one between-subjects variable and one within- subjects variable) และเมื่อพบความแตกต่าง ทำการทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีทดสอบรายคู่แบบนิวแมนคูลส์ (Newman-Keuls procedure)